

Zienswijze ontwerp- Veenweideprogramma 2021-2030

Door Klimaatcoalitie Fryslân

Het ontwerp-Veenweideprogramma gaat volkomen voorbij aan de urgentie van de klimaatcrisis door zijn behoudende aanpak en trage uitvoering. Dit biedt een treurig vooruitzicht voor de toekomstige generaties. Provincie Fryslân heeft als regisseur van het Veenweideprogramma de verantwoordelijkheid om nu daadkracht te tonen en een overtuigend klimaatbeleid op te stellen voor de Friese veenweiden.

Het Friese regenwoud

Veengebieden kunnen koolstof vastleggen zoals geen ander ecosysteem dat kan. Ze zijn de meest efficiënte natuurlijke koolstofopslag op aarde en van wereldwijd belang voor het reguleren van het klimaat. Eeuwenlange ontginning en diepe ontwatering sinds de vorige eeuw hebben van veel veengebieden echter een grote bron van broeikasgasemissies gemaakt. Ook de Friese veenweiden leggen geen koolstof meer vast, maar stoten jaarlijks 1.8 Mton CO₂ uit als gevolg van veenoxidatie. Daarmee gepaard gaan bodemdaling, het verslechteren van de waterkwaliteit en een achteruitgang van de biodiversiteit. Net zoals wij geschokt zijn door de gigantische ontbossing van de regenwouden en vinden dat deze onmiddellijk een halt moet worden toegevoerd, zouden we ons ook veel grotere zorgen moeten maken over wat er in onze eigen “achtertuin” plaatsvindt. De schade is zo groot dat er per direct moet worden gestopt met de ontwatering van onze veenweide. Ook de klimaatcrisis waarin we zitten maakt duidelijk dat voortgaan op het pad van ontwatering onverantwoord is. Dit wordt nog eens bevestigd door de Raad voor de Leefomgeving in het rapport “Stop bodemdaling in veenweidegebieden”. Toenemende droogtes, een stijgende zeespiegel en meer hevige regenval vragen om een fundamentele systeemverandering.

Hoge ambitie, minimale doelstelling

In de Klimaatwet is vastgelegd dat Nederland in 2030 49% minder broeikasgassen uitstoot en in 2050 95% minder. Een bijdrage aan deze reductie moet volgens het Klimaatakkoord ook geleverd worden in de veengebieden, namelijk 1 Mton CO₂ voor 2030. Onder andere naar aanleiding van dit akkoord, is de Veenweidevisie uit 2015 herzien en aangepast. De provincie stelt in het ontwerp-Veenweideprogramma dat de ambitie daarom is verhoogd: in 2050 moet veenaafbraak gestopt zijn, komen er geen broeikasgasemissies meer vrij, floreert de natuur, verdient de boer een goede boterham met duurzame landbouw en is het gebied klimaatbestendig ingericht. Een sympathiek plan. Maar net als het veen, verdampen de goede voornemens waar je bij staat. De hoge ambitie voor 2050 wordt namelijk vertaald in een doelstelling voor 2030: een reductie van 0,4 Mton CO₂-uitstoot per jaar. Ervan uitgaande dat Friesland nu verantwoordelijk is voor 40% van de landelijke uitstoot is dit niet meer ambitieus, maar slechts een minimale doelstelling om de nationale klimaatdoelen te realiseren. En met de uitvoering die het Veenweideprogramma voorstelt, is de doelstelling bij lange na niet haalbaar. De aanpak is te behoudend en de uitvoering gaat veel te traag.

Behoudende aanpak

Vergaande, maar noodzakelijke keuzes worden niet gemaakt in het ontwerp-Veenweideprogramma. Met flankerend beleid en maatwerk in peilbeheer wordt slechts 'geprobeerd tot een grondwaterpeil van gemiddeld 40 cm onder maaiveld te komen'. Boeren meten de grondwaterstanden en afhankelijk van het weer kunnen de waterpeilen worden aangepast. Het principe 'Hoger als het kan, lager als het moet' (HAKLAM) wordt daarbij gehanteerd. Hoewel een gebiedsgerichte aanpak essentieel is om kennis te vergaren over het gebied en draagvlak te creëren, zijn wij bang dat er nu te veel wordt vastgehouden aan de bestaande situatie. De benodigde ingrijpende veranderingen in het gebied en daarbij horende grondige veranderingen in het landbouwsysteem, worden met deze behoudende aanpak niet snel genoeg aangespoord. Belangen van de lokale boerenbedrijven prevaleren boven die van de toekomstige generaties en klimaatslachtoffers in kwetsbare gebieden. Dit terwijl de problemen die met de huidige activiteiten in de veenweidegebieden verbonden zijn, overduidelijk een mondiaal effect hebben en met name nadelig zijn voor toekomstige generaties.

Wij verzoeken de provincie dringend om verder te kijken dan het hier en nu. Dan blijkt: lager kan niet, hoger moet het. Een grondwaterstand van 40 cm onder het maaiveld is slechts het begin, laat dat duidelijk zijn. Uiteindelijk is een veel hoger grondwaterpeil (naar 20 cm onder maaiveld tussen 2030-2050) nodig om aan de klimaatdoelen te voldoen. In plaats van te blijven hangen in flexibel peilbeheer en technologische oplossingen rondom deze -40 cm grondwaterstand, zou het Veenweideprogramma zich daarom in de eerste plaats moeten richten op de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen voor extensieve veeteelt, natte teelten, hernieuwbare energieopwekking, circulaire landbouw en duurzaam toerisme in natte veengebieden.

Trage uitvoering

Over de manier waarop de klimaatdoelstelling behaald gaat worden is te veel onduidelijkheid. Het Veenweideprogramma richt zich in eerste instantie op gebieden waar het veenpakket meer dan 80 cm dik is en het kleidek minder dan 40 cm omvat. Hiermee is een reductie van 0,25 Mton CO₂ te behalen. Echter staat alleen nog de uitwerking van gebiedsplannen in de ontwikkelgebieden Aldeboarn De Deelen en De Hege Warren op de planning. In de kansrijke gebieden zijn de ontwikkelingen afhankelijk van verdere onderzoeken en beschikbare middelen, en over de overige gebieden van deze categorie wordt al helemaal niets concreets gezegd. Dit is veel te beperkt en gaat niet snel genoeg.

Daarnaast wordt in het Veenweideprogramma niet nadrukkelijk benoemd met welke maatregelen een vermindering van de overige 0,15 Mton CO₂ precies zal worden bereikt. Ook de keuzes over de gebieden met minder veen worden vooruitgeschoven naar 2026. Dit biedt onvoldoende perspectief op het behalen van de klimaatdoelstelling. Als nu al duidelijk is dat we de vastgestelde minimale reductie niet gaan halen, waarom moet er dan tot 2026 worden gewacht met keuzes maken? Wij zijn bang dat deze vrijblijvendheid alleen maar tot het ontlopen van verantwoordelijkheden leidt. De beleidsmakers rekenen weer op pilots en onderzoeken voor het vinden van de winnende aanpak. De circa 900 boeren in het veenweidegebied kunnen bovendien zonder perspectief op lange-termijn maatregelen en serieuze mogelijkheden voor verdienmodellen slechts kleinschalig aan de slag met duurzame activiteiten. Ondertussen blijft het veen oxideren en daalt de bodem elk jaar met 1 centimeter.

Zeggenschap = verantwoordelijkheid

Wie kijkt er niet handenwringend naar massaal omgehakt regenwoud op het scherm? Wensend dat wij er wat over te zeggen hadden? Eén geluk: over onze eigen Fryske grûn hebben we zeggenschap. De veenweideproblematiek is complex, maar zowel bestuur als boer, bank, bedrijf en burger hebben een verantwoordelijkheid om het gebied toekomstbestendig te maken. Daarvoor zijn duidelijke richtlijnen nodig, zodat we allen weten waar we aan toe zijn. Aansluiten bij lokale initiatieven is goed, maar niet meer genoeg. In haar rol als regisseur van het Veenweideprogramma, is het nu aan de Provincie Fryslân om een overtuigend klimaatbeleid neer te zetten en de uitvoering ervan actief aan te sporen. De tijd van pappen en *drooghouden* is nu echt voorbij!

Aanbevelingen voor het Veenweideprogramma 2021-2030

1. Weeg de belangen van toekomstige generaties even zwaar als de belangen van de huidige Friese 'stakeholders'.
2. Maak nu duidelijk hoe de klimaatdoelstelling bereikt wordt. Dit houdt in:
 - a. Ga in alle gebieden aan de slag.
 - b. Investeer voornamelijk in het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen in natte veengebieden (natter dan -40 cm grondwaterstand).
 - c. Werk aan een langetermijnperspectief door nu al maatregelen te benoemen die nodig zijn voor een verdere reductie van CO₂-uitstoot zodat de landelijke klimaatdoelen van 2050 (95% minder CO₂-uitstoot) behaald kunnen worden.
3. Creëer provincie-breed bewustzijn voor het belang van het behoud van de Friese veenweidegebieden door middel van visualisaties, campagnes, innovatieprijzen en educatieve projecten. Inwoners, wetenschappers, bedrijven en banken kunnen en moeten bijdragen aan nieuwe verdienmodellen in natte veengebieden. Wie de uitdaging in het gebied begrijpt, kan ook meewerken aan de toekomst.

De Klimaatcoalitie Fryslân is een samenwerkingsverband van verschillende organisaties, studenten en individuele burgers die zich sterk maken voor klimaatrechtvaardigheid in Fryslân en de wereld.

HIER RUIMTE VOOR LOGO'S VAN
ORGANISATIES DIE MEDE-
ONDERTEKENEN